

برنامه و سیاستهای ملی دولت آفریقای جنوبی جهت توانمندسازی زنان و برابری جنسیتی

دولت آفریقای جنوبی پس از روی کار آمدن دولت مردم سالار در این کشور در سال ۱۹۹۴ سعی وافری را جهت احقاق حقوق قشر محروم بویژه زنان انجام داده است که در ادامه این اقدامات در سال ۲۰۰۰ برنامه و سیاستهای ملی دولت این کشور جهت حمایت از زنان، توانمند ساختن آنان و کسب برابری جنسیتی در پارلمان این کشور به تصویب رسید.

در همین راستا، دوائر و مراکز دولتی نیز جهت بررسی عملکرد سازمانها و وزارتخانه های دولتی و سازمانهای شبه دولتی تاسیس شد و یکی از مهمترین آنها که تحت نظر وزارت ریاست جمهوری فعالیت می نماید اداره جایگاه زنان (OSW)^۱ می باشد.

^۱ - Office on the Status of Women

برنامه فوق با پنج منظور و هدف اصولی بشرح ذیل تدوین گردیده است:

۱- ارائه دیدگاه مدون جهت توانمندسازی زنان و برابر جنسیتی براساس اصول ملی و بین‌المللی

۲- طراحی برنامه های نهادینه و موزون با فعالیت نهادهای کلیدی (بومی و ملی) آفریقای جنوبی

۳- شناسایی نقش آفرینان ممتاز در حوزه برنامه‌های جنسیتی

۴- تبیین وظایف فعالان حوزه برابری جنسیتی

۵- ارائه چارچوب مدون جهت ارزیابی و نظارت بر پیشرفتهای بعمل آمده در حوزه برابری جنسیتی

شایان ذکر است در تبیین حقوق زنان و بانوان در آفریقای جنوبی معیار بکار گرفته شده، تعاریف کلی رایج در جهان از حقوق بشر و بویژه تعاریف بعمل آمده طی مصوبه شماره ۱۰۸ بسال ۱۹۹۶ پارلمان این کشور در خصوص حقوق اتباع آفریقای جنوبی می‌باشد. در تعریف فوق، آمده است که در پی یک سلسله مبارزات آزادی خواهانه و بنا نهادن جامعه ای مردم سالار، بایستی حقوق تمامی اتباع این کشور صرفنظر از نژاد، جنسیت، طبقه اجتماعی، سن، توانایی جسمی و... ارتقاء یابد.

در بررسی تاریخچه آفریقای جنوبی این مطلب بوضوح آشکار می‌گردد که نظام حقوقی رژیم آپارتاید بر مبنای رنگ پوست و طبقه اجتماعی استوار گردیده بود و ارائه خدمات عمومی جهت اتباع این کشور با درجات متفاوت و با کیفیت‌های کاملاً متمایز صورت می‌گرفت. در زمان مذکور شرایط اجتماعی فرهنگی حاکم، زنان را به عنوان بخش حقیرتر جامعه چه در نژاد سفید و چه در نژاد سیاه تلقی می‌نمود. بررسی سمتهای اعطایی در کلیه حوزه های اداری، سیاسی، اقتصادی و حتی علمی در دوران آپارتاید موید این مطلب است، به نوعی که در طبقه تصمیم گیری جایی برای حضور بانوان مشاهده نمی‌گردید و

اساس نگرش رژیم آپارتاید به زن را منطق پدرسالاری شکل می‌داده است. لذا طرح برنامه‌ای جامع در خصوص زنان یک تحول و دگرگونی اساسی و بنیادین در اوضاع، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی آفریقای جنوبی تلقی می‌گردد.

آفریقای جنوبی علیرغم اینکه از نظر اقتصادی و فناوری در رده‌های ممتاز جهانی است اما از نظر اجتماعی بواسطه وضعیت اجتماعی نامطلوب حومه شهرها و حتی برخی از شهرهای کوچک بویژه در زمینه رواج ناهنجارهای غیراخلاقی، استفاده از مواد روان گردان و آمار فزاینده جرم و جنایت از شرایط مطلوب اجتماعی بهره‌مند نمی‌باشد و ضرورت بکارگیری برنامه‌ای مدون جهت توانمندسازی جوانان، نوجوانان و بویژه بانوان این کشور بیش از پیش احساس می‌گردد و به همین جهت چارچوب قانونی توانمندسازی بانوان و برابری جنسیتی حائز اهمیت می‌باشد. جامعه شناسان آفریقای جنوبی بر این اعتقاد می‌باشند که با تنظیم برنامه‌های خاص بویژه در زمینه مهارت‌افزایی و فراهم آوردن آموزشهای حرفه ای کوتاه مدت جهت بانوان روستایی و شهرهای کوچک و توانمند ساختن آنان بخش عظیمی از معضلات آنان بویژه در زمینه کنترل ایدز مهار گردیده و از سوی دیگر با ایجاد صنایع کوچک تجاری - فرهنگی به حوزه‌های گردشگری این کشور کمک شایان خواهد شد.

اندیشمندان آفریقای جنوبی معتقد هستند که در حوزه توسعه و جنسیت (GAD) نیازهای راهبردی، هدف اصلی برابری جنسیتی می‌باشد. از سوی دیگر برنامه فوق در برگیرنده موضوعات مبتلا به زنان بوده و این برنامه براساس وظایف یک سازمان و یا یک وزارتخانه خاص طراحی نشده است بلکه تمامی ۲۸ وزارتخانه موجود در آفریقای جنوبی به همراه سازمانهای دولتی، شبه دولتی و وابسته به دولت را در بر می‌گیرد و از این منظر برنامه راهبردی مذکور، کشور مدار، ملی و جامع می‌باشد، در تدوین برنامه یاد شده مفاد توافقات

همایش جهانی زنان در بکن نیز لحاظ گردیده است. از نکات قابل ذکر در تدوین برنامه و سیاستهای ملی و دولت آفریقای جنوبی جهت توانمندسازی زنان و برابری جنسیتی، این مطلب است که تدوینگران برنامه مزبور صراحتاً اعلام نموده‌اند که برنامه فوق می‌احصل بررسیهای کارشناسی و مباحثات طولانی بوده و به هیچ وجه محصول یک نشست آکادمیک نمی‌باشد و کاملاً براساس شناخت واقعی از کمبودها، کاستی‌ها و نقاط ضعف و شرایط واقعی (فرهنگی و اجتماعی) آفریقای جنوبی طراحی و دیدگاههای کاربردی و جامعه مدار اعمال گردیده است. در این راستا در نظر گرفتن جامعه‌ای عاری از هر گونه اعمال سلیقه شخصی، نژادی و جنسیتی اساس پارادایم بکار گرفته شده را تشکیل می‌دهد. تخصیص منابع و امکانات براساس توانمندسازی محرومین، بویژه بانوان در اولویتهای طرحهای ملی می‌باشد. جهت دسترسی به جامعه مطلوب، طراحان برنامه فوق پیش بینی نموده‌اند که چالشهای ۱۴ گانه زیر بایستی مرتفع گردد.

چالشهای پیش روی جامعه آفریقای جنوبی

۱- روابط جنسیتی

آفریقای جنوبی در شرایط کنونی در دوران گذار بسر می‌برد و یکی از اهداف اصلی این روند دگرگونی و تحول در روابط جنسیتی است بگونه‌ای که نهادهای مدنی با نگاه رویکرد جنسیتی تعریف و بنا گردند و محوریت کار آنها تعمیم روابط سالم جنسیتی و معمول گرداندن ظرفیت‌سازی مربوطه می‌باشد.

۲- فقر

آفریقای جنوبی در حال حاضر از مشکل فقیر بودن جامعه سیاه پوست بویژه زنان این کشور با چالش بنیادی مواجه گردیده است. عدم بکارگیری زنان، عدم اشتغال آنان، اقامت و

اسکان قشر سیاه پوست در حومه شهرها با کمترین امکانات موجود که تماماً ماحصل عملکرد رژیم آپارتاید می‌باشد. برنامه خاصی را جهت توانمند سازی آنان می‌طلبد، دولت مردم سالار نیز با تصویب لوایح قانونی درصدد ریشه کن کردن فقر در این کشور بر آمده است.

۳- جهانی شدن

پدیده جهانی شدن (و یا جهان زدگی) یک چالش جهانی است که آفریقای جنوبی از رهگذر این پدیده بواسطه ویژگی‌های خود در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی نیز بیشتر آسیب دیده است. بواسطه مقایسه امکانات و تنگناهای اجتماعی بویژه در بیکارگیری سفیدپوستان برخی از نخبگان زن سفید پوست ترجیح داده‌اند که به کشورهایی مهاجرت نمایند که از امکانات بیشتر و بهتری برخوردار می‌گردند. شایان ذکر است که نمایندگان کشورهای خارجی مستقر در آفریقای جنوبی در این زمینه سرمایه گذاری های خاصی را انجام داده‌اند که بعنوان نمونه می‌توان از حضور نماینده آنگوگلد بعنوان قائم مقام شبکه نانو تکنولوژی آفریقای جنوبی نام برد.

۴- پدیده مهلک ایدز

در آفریقای جنوبی تخمین زده می‌شود که حدود ۵ میلیون نفر مبتلا به ایدز باشند که با توجه به جمعیت ۴۵ میلیون نفری این کشور درصد مبتلایان به ایدز یک نهم کل کشور و بعبارت دیگر از هر ۹ نفر یک نفر مبتلا به ایدز است که از این میزان سهم زنان بیش از مردان می‌باشد. دولت آفریقای جنوبی نیز، بیشترین سرمایه گذاری خود را در حوزه درمان مصروف داشته است تا پیشگیری، و اقدامی راهبردی را در حوزه کنترل برنامه های غیراخلاقی اعمال نموده است.

۵- جرم و جنایت

طبق آمار رسمی منتشره توسط سازمان ملل متحد، آفریقای جنوبی از نظر میزان ارتکاب جرم و جنایت، بالاترین رقم و میزان را به خود اختصاص داده است. در این میان تجاوز به عنف حتی به کودکان خردسال نیز به کرات مشاهده شده است. یکی از نواقص قانونی آفریقای جنوبی که احزاب مخالف دولت این کشور (بعنوان نمونه حزب اتحاد دموکراتیک)^۱ نیز بدان اشاره کرده‌اند، عدم وجود حکم اعدام در این کشور می‌باشد و به همین دلیل مرتکبین به جرم و جنایت بویژه تجاوز به عنف با سپری نمودن دوره حبس و با پرداخت جزای نقدی آزاد گردیده و مجدداً به ارتکاب جرم دست می‌زنند.

۶- دسترسی به احتیاجات اولیه

نظر به فرهنگ طبقه بندی نژادی در آفریقای جنوبی، امکانات رفاهی شامل آموزش، مسکن، ایاب و ذهاب، استفاده از مراکز گردشگری و تفریحی، هزینه بر بوده و تمامی اقشار از این امکانات بهره‌مند نیستند. زنان و دختران نیز از نظر اولویت بهره‌مندی از امکانات در رده بعدی قرار گرفته و ظلم مضاعفی بر آنها روا می‌گردد.

۷- دسترسی به منابع

در مناطق روستایی و حومه شهرها دسترسی به آب آشامیدنی بهداشتی و وسایل حرارتی بویژه در فصل سرما یکی از معضلات این کشور بوده است و همواره نقش زنان روستایی در تهیه آب آشامیدنی و پخت و پز خلاصه گردیده و زمان فراغت و یا امکان مطالعه و تحصیل به هیچ وجه میسر نمی‌گردیده است.

^۱ - Democratic Alliance

۸- اشتغال

در زمینه اشتغال، در زمان آپارتاید، اولویت اشتغال همواره با مردان بوده است و پس از آنان زنان سفید و نهایتاً زنان هندی و سیاه پوست گزینش می‌گردیدند. هر چند که از سال ۱۹۹۴ این روند دگرگون شده است و وضعیت نسبی مساعدی بوجود آمده است علی‌رغم آنکه رضایت کامل حاصل نشده است. در طی برنامه مذکور سعی گردیده است که تا سر حد امکان فرصت‌های شغلی در اختیار زنان نیز گذاشته شود. در دوران کنونی ۱۲ وزیر از ۲۸ وزیر کابینه رئیس‌جمهور فعلی آقای امبکی را زنان تشکیل می‌دهند.

۹- توانمندسازی زنان از منظر اقتصادی

براساس برنامه راهبردی اقتصادی کلان در آفریقای جنوبی که وزارت خانه‌های (فرهنگ و هنر)، (تجارت و صنعت) و (معادن و انرژی) متکفل آن می‌باشند، سعی وافری بر توانمندسازی زنان بویژه با ایجاد کارآفرینی در حوزه صنایع فرهنگی کوچک و تجاری سازی صنایع فرهنگی بعمل آورده‌اند که بر اساس راهبردهای مستند تا سال ۲۰۰۶ مراحل اولیه طرح فوق تکمیل خواهد شد و سپس برنامه‌های جانبی و تکمیلی تا سال ۲۰۱۰ اجرا خواهد گردید.

۱۰- دسترسی به اراضی

در حال حاضر ۹۵ درصد اراضی کشاورزی در اختیار جامعه سفید پوست آفریقای جنوبی بوده و اکثر کارگران مزارع را زنان تشکیل می‌دهند. یکی از چالش‌های دولت این کشور توانمندسازی زنان روستایی و زراعت پیشه این کشور از طریق واگذاری زمین بصورت اجاره بشرط تملیک می‌باشد که تاکنون مسئولین دولتی در این زمینه موفق نبوده‌اند.

۱۱- دسترسی به علوم و فناوری

همانگونه که در سند مجمع اجلاس عمومی سازمان ملل متحد پکن + ۵ آمده است توانمندسازی زنان بویژه در اختیار گذاردن امکانات آموزشی از اهمیت بسزایی برخوردار است. ایجاد جامعه ای مبتنی بر معرفت، اساس پیشرفت بنیادین زنان را فراهم خواهد ساخت. در آفریقای جنوبی نیز سازمانهای غیردولتی در حوزه زنان بشدت در حال شکل گیری می باشند، (هر چند که در بخش دولتی، اداره جایگاه زنان ریاست جمهوری آفریقای جنوبی (OSW) تنها با ۱۲ نفر نیرو که عمدتاً غیر کارآمد هستند فعالیت می نماید) این مطلب طبق نظر خانم دکتر مارتا دی وال رئیس مرکز مطالعات جنسیت دانشگاه پرتوریا ذکر گردید) و بخش خصوصی کاملاً فعال تر و جدی تر عمل نموده است..

۱۲- دسترسی زنان به قدرت سیاسی

از سال ۱۹۹۴ آفریقای جنوبی در فراهم آوردن فرصتهای لازم جهت تصدی سمتهای سیاسی به شیوه مطلوب عمل نموده است، هر چند که زنان بکار گرفته شده از معلومات آکادمیک برخوردار نبوده و تنها به سابقه مبارزه سیاسی آنان بسنده شده است. شایان ذکر است طی گفتگوهای صورت گرفته با برخی از اندیشمندان آفریقای جنوبی نظیر آقای دکتر گارت لویپر، رئیس موسسه گفتگوی جهانی آفریقای جنوبی مشخص گردید جامعه جوان آتی این کشور گزینه های اینچینی (صرفاً در نظر گرفتن مبارزات سیاسی) را دیگر نخواهند پذیرفت و بدینسان با چالش بزرگی دولت آتی مواجه خواهد بود، زیرا تعداد زنان سیاه پوست با تحصیلات عالی که از مقبولیت حزب حاکم (ANC) نیز برخوردار باشند چندان نمی باشند.

۱۳- اعمال قانون

قوانین موجود در آفریقای جنوبی براساس نظر حقوقدانان این کشور، یکی از پیشروترین قوانین موجود در دنیا در حمایت از قانون زنان می‌باشد هر چند که چالش پیش روی دولت، آشنا ساختن آحاد ملت بویژه زنان با حقوق قانونی آنان می‌باشد و بلکه مهمتر از آن نحوه بکارگیری قانون در استفاده از آن، جهت احقاق حق است که تاکنون موفق نبوده است.

۱۴- ساختار ملی جنسیتی^۱

علی رغم اینکه ساختار ملی جنسیتی آفریقای جنوبی طبق ادعای اداره جایگاه زنان ریاست جمهوری آفریقای جنوبی (OSW) بهترین نوع خود در جهان می‌باشد، فقدان مهارت، منابع، هماهنگیهای یکپارچه، ارتباطات ناکارآمد بین گروهها و التزام به پاسخگویی به مراجعین، این ساختار را غیر موثر نموده است، ارسال اطلاعات بصورت قطره چکانی^۲ به سازمانهای مربوطه در حوزه زنان یکی از مشکلات دوائر دولتی که در حقیقت متولی این ساختار می‌باشند، بوده است. با این وجود از سال ۲۰۰۰ به بعد این ساختار تقویت گردیده و در حال حاضر بسرعت رو به پیشرفت می‌باشد.

^۱ - National Gender Machinery

^۲ - Peace Meal

جهت آگاهی از ساختار فوق نمودار زیر ارائه می گردد.

GOVERNMENT	▶ PARLIAMENT	INDEPENDENT BODIES	CIVIL SOCIETY
THE PRESIDENCY	PROTFOLIO COMMITTEES	CONSTITUTIONAL COURT	NON GOVERNMENT ORGANISATIONS
OFFICE ON STATUS OF WOMEN	PARLIAMENTARY WOMEN'S CAUCUS	THE OTHER COURTS	RELIGIOUS BODIES
PROVINCIAL OFFICES ON THE STATUS OF WOMEN	STEERING COMMITTEE TO WOMEN'S CAUCUS	COMMISSION ON GENDER EQUALITY	CONTRALESA
GENER UNITS IN LINE DEPARTMENT	PROVINCIAL WOMEN'S CAUCUS GROUP	PUBLIC SERVICE COMMISSION HUMAN RIGHTS COMMISSION	SALGA
GENDER UNITS IN LOCAL GOVERNMENT STRUCTURES	WOMEN'S EMPOWERMENT UNIT	SALAW COMMISSION PUBLIC PROTECTOR LAND COMMISSION	
	CABINET	TRUTH COMMISSION	
	DEPARTMENTS	YOUTH COMMISSION INDEPENDENT ELECTORAL COMMISSION	

نتیجه گیری:

علی‌رغم چالش‌های ۱۴ گانه فوق، بخش شبه دولتی نظیر کمیسیون برابری جنسیتی^۱ که زیر نظر پارلمان و با انتصاب ریاست جمهوری، رئیس آن انتخاب و کمیسیونرهای آن، استانهای آفریقای جنوبی را نیز تحت پوشش قرار می‌دهند، توانسته‌اند که با بکارگیری شاخصهای توسعه جنسیتی (GDI) و تدابیر توانمندسازی جنسیتی (GEM) سرعت به بهبود وضعیت زنان در آفریقای جنوبی بپردازند. بایستی اذعان نمود که از نظر سیاسی، فعالیت زنان در عرصه‌های مدیریت سیاسی مطلوب بوده و در حوزه اقتصادی نیز با تجاری‌سازی امور فرهنگی و تشکیل تجارتهای کوچک توانسته‌اند که تاحدودی نسبت به توانمند ساختن زنان و کاهش ضریب آسیب پذیری آنان اقدام نمایند، هر چند که در ابعاد اجتماعی نظیر میزان ارتکاب جرم و جنایت راه طولانی در پیش است و همچنین در زمینه آموزش و بویژه توانمندسازی آنان در زمینه تحصیلات عالی نیز در دهه آتی این امر محقق خواهد شد.

^۱ - Commission on Gender Equality

تهیه کننده: محمد پور نجف، سفارت جمهوری اسلامی ایران، پرتوریا

ماخذ:

South African's Policy Framework For Women's Empowerment and Gender Equality (OSW, Department of Presidency, South Africa)